

یافته های نو در روان شناسی

سال هفتم، شماره ۲۴، پاییز ۱۳۹۱

صفحات مقاله: ۳۳-۲۱

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۱۰/۳۰ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۲

مقایسه مکانیسم های دفاعی کارکنان تولید، تعمیرات بخش (احیاء مستقیم) و کارکنان امور اداری شرکت فولاد خوزستان

پروین احتشام زاده *

رضا پاشا **

زینب صمیمی ***

چکیده

هدف از پژوهش حاضر مکانیسم های دفاعی کارکنان بخش تولید و تعمیرات (بخش احیاء) و کارکنان بخش اداری شرکت فولاد خوزستان بود. نمونه مورد بررسی ۲۲۳ نفر از کارکنان شرکت فولاد که به روش نمونه گیری تصادفی ساده و با توجه به جدول مورگان انتخاب شدند. این پژوهش از نوع پس رویدادی بود. ابزار پژوهش پرسشنامه سبکهای دفاعی (DSQ-۴۰) بود. داده های بدست آمده با استفاده از تحلیل واریانس یک راهه ANOVA و آزمون تعقیبی شفه و در سطح معنی داری ($\alpha = 0/05$) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، یافته های پژوهش نشان داد که بین بخش تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری از نظر مکانیسم های دفاعی رشد نایافته، رشد یافته و روان آزاده تفاوت معنی داری وجود دارد.

واژه های کلیدی: مکانیسم های دفاعی، کارکنان

* عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز P_Ehtesham85@yahoo.com

** عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز G.Rpasha@yahoo.com

*** دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز (نویسنده مسئول dez baza@yahoo.com)

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم زینب صمیمی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز است.

مقدمه

انجام پژوهش در حوزه های مختلف این امکان را فراهم می سازد که دست اندرکاران یافته های آن را به طور مستقیم و غیر مستقیم در عرصه های نظری و عملی به کار گیرند، یکی از زمینه های پژوهشی جدید در کشورمان روانشناسی کار است، کار در زندگی هر فردی بخش مهمی از حیات وی به شمار می آید و سلامت جامعه کارگری یک کشور به ویژه کشوری که مبنای آن متکی به صنعت است، از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد، از آنجا که جامعه به اختلالات جسمانی اهمیت لازم را می دهد، بروز هر گونه ناهنجاری در این زمینه واضح می باشد، ولی متأسفانه اختلالات روانپزشکی اغلب پنهان مانده و کشف دیررس آن یا عدم تشخیص آن باعث مشکلات متعددی می گردد و باعث افت سطح کمی و کیفی کار می شود، صرف نظر از کسب در آمد، کار کردن تعدادی از نیازهای اساسی آدمی مانند تمرین روانی و جسمی، پیوندهای اجتماعی، احساس ارزشمندی، اعتماد به نفس و احساس کفایت یا صلاحیت را بر آورده می سازد، با این همه کار ممکن است منبع عمده فشار روانی باشد و در صورت ادامه موجب اختلال سلامت روانی افراد گردد، سلامت روانی لازمه حفظ و دوام عملکرد اجتماعی، شغلی و تحصیلی است و در واقع سلامتی پاسخ سه گانه وضعیتهای جسمی، روانی و اجتماعی نسبت به محرکهای داخلی و خارجی در جهت نگهداری ثبات و راحتی می باشد (جعفری، نیک نشان، عابدی، ۱۳۸۹)

هر چند بسیاری از مشاغل همراه با فشار روانی هستند، اما افراد شاغل در این حرفه ها می دانند که چگونه با فشارهای تنش زا مقابله کنند با وجود محرکهای تنش زا که روزانه با آن مواجه اند، روشهای اجتناب از آثار زیانبار این محرکها را می دانند. اما بعضی از افراد تا این حد توانایی و امکان لازم را برای مقابله یا فرار از محرکهای تنش زا ندارند و همواره در معرض محرکهای تنش زا هستند (محمدی، ۱۳۸۵). امروزه هر کس در هر مکان و موقعیتی که باشد، در جاتی از فشارهای عصبی و استرس را در محیط کار احساس می کند و این واقعیت، امری ملموس و انکار ناپذیر در سازمانهای مدرن امروزی است. روان شناسان علاقمند هستند تا به ارتباط و سبکهای دفاعی افراد با احتمال بروز اختلالات روانی در آنها، دست یابند.

مکانیسم های دفاعی^۱ فرایندهای شناختی خود کاری هستند که از افراد در برابر اضطراب، ادراک خطرها یا عوامل تنیدگی را حمایت می کنند و واسطه بین واکنش در برابر تعارضهای هیجانی با عوامل تنیدگی زای درونی و بیرونی هستند. از لحاظ مفهومی و عملی، مکانیسمهای دفاعی به گروههای متفاوتی تقسیم می شوند که با سطح کنش وری دفاعی مرتبط اند. تلاش مکانیسمهای دفاعی برای زدودن اندیشه های ممنوع و یا لاقط کاهش آنها از ساخت من به تثبیت ویژگیها و عاداتهای شخصیتی خاص منجر می شود (دادستان، علی بخشی، پاکدامن، ۱۳۸۷)

امروزه به مدد آنچه که آنا فروید در گستره روانشناسی من پدید آورد مفهوم مکانیسم های دفاعی تنها به ناهنجاری تعلق ندارد و آنها بخشی از الگوهای ارتباطی و تحول شناختی بهنجار محسوب می گردند،

الگوهایی که در برقراری روابط با افراد مهم زندگی رخ می نمایند، از حرمت نفس فرد حفاظت می کنند و در سازش یافتگی او نقش می آفرینند و گاه فقدان آنها در لحظه مناسب توان فرد را می کاهش و سازش او را بر هم می زند. روش های ارزیابی مکانیسم های دفاعی با در نظر داشتن باور بنیادین فروید یعنی ناهشیار بودن مکانیسم ها و با الهام از آنا فروید^۱ و ویلهلم رایش^۲ در مورد رابطه عادات رفتاری و مکانیسم های دفاعی رو به تحول گذارد. مکانیسم های دفاعی گرچه لنگر گاهی ناهشیارانه دارند، اما پس از به کار گیری مایلند تا همچنان تکرار شوند و گرچه فرد از علت این تکرار در وجود خویش بی خبر است، اما با تأمل در می یابد که فلان عادت رفتاری و یا خوی شخصیتی را داراست، عادتتی که ریشه در این دفاع های ناهشیار دارد (حیدری نسب، منصور، آزاد فلاح، شعیری، ۱۳۸۶)

مکانیسم های دفاعی به دلیل اهمیت ویژه ای که در مفهوم پردازش اختلال های روانی و درمان آنها از دیدگاه روان پویشی دارند، مورد توجه بالینی و پژوهشی خاصی قرار گرفته اند. در نظام روان تحلیل گری هر اختلال روانی با مکانیسم های دفاعی غیر انطباقی مشخصی همراه است و دفاعها نقش مهمی در سلامت روانی افراد ایفا می کنند. براساس رویکرد روان تحلیل گری افراد در مواجهه با تنیدگی از سبکهای دفاعی مشخصی استفاده می کنند که این سبکها بر اساس میزان پختگی به سه گروه رشد یافته^۳، رشد نیافته^۴ و روان آزرده^۵ تقسیم می شوند و هر یک از این سبکها شامل مکانیسم های دفاعی ویژه ای هستند. مشخص شده است که در افراد مبتلا به اختلال های روانی، سبک دفاعی رشد نیافته و غیر انطباقی و در جمعیت غیر بالینی سبک دفاعی به مراتب رشد یافته تر است (افضلی، فتحی آشتیانی، فلاح، ۱۳۸۷)

مکانیسم های دفاعی رشد یافته به منزله شیوه های مواجهه انطباقی، بهنجار و کار آمد محسوب می شوند، در حالی که مکانیسم های دفاعی روان آزرده و رشد نیافته شیوه های مواجهه غیر انطباقی و نا کار آمد هستند (بشارت، ۱۳۸۷)

شناسایی مکانیسم های دفاعی غیر انطباقی افراد مبتلا به اختلالات روانی، در فرایند طرح ریزی چارچوب درمان بسیار مفید است به عنوان مثال در این خصوص مشخص شده آن دسته از بیماران مبتلا به اختلالات اضطرابی که مشخصاً از دفاعهای به نسبت سازش یافته تر استفاده می کنند، نیازمند مداخلات درمانی مختصری هستند؛ ولی دسته ای از بیماران روان آزرده که به مراتب دفاعهای ناپخته تری دارند، نیازمند مداخلات درمانی پیشرفته تری می باشند (افضلی، فتحی آشتیانی، فلاح، ۱۳۸۷)

انواع مکانیسم های دفاعی عبارتند از: سرکوبی^۶ - رشد نیافته (جلوگیری از افشای خواسته ها) -

1. Anna Freud
2. Wilhelm Reich
3. Mature
4. immature
5. neurotic
6. repression

منع^۱ - رشد نیافته (اقدامی کاملاً ارادی و هوشیارانه) - جبران^۲ - رشد نیافته (تلافی و پوششی بر روی کمبودها) - همانند سازی^۳ - رشد نیافته (رابطه عاطفی شدید با گروه و یا مؤسسه ای به منظور بالا بردن مقام خود) - دلیل تراشی^۴ - رشد نیافته (رفتار خود را با دلایل غیر واقعی توجیه کردن) - واکنش وارونه^۵ - رشد نیافته (آزاد ساختن فعالانه تکانه مخالف) - جابجایی^۶ - رشد نیافته (به سوی موضوعی که مسبب اصلی احساس ما نیست معطوف شدن) - بازگشت^۷ - رشد نیافته (واکنش در مقابل یک موقعیت ناکام کننده به شیوه ای که با یکی از مراحل پایین رشد انطباق دارد) - گریز^۸ - رشد نیافته (گریختن از مشکلات و سختیها در هنگام مواجهه با آنها) - انکار^۹ - رشد نیافته (دوری جستن از واقعیتهای ناخوشایند) - درون فکنی^{۱۰} - رشد نیافته (به درون ریختن) - برون فکنی^{۱۱} - رشد نیافته (اختلالات روانی موجود در خود را در دیگران دیدن) - والایش^{۱۲} - رشد یافته (انرژی غریزی به مجراهای جامعه پسند معطوف شدن) - وارونه سازی یا تبدیل^{۱۳} - رشد نیافته (تبیر حالت و تبدیل محسوسات به حرکات ظاهری) و ... (گوهری راد و جوادی، ۱۳۸۸)

پارخ^{۱۴} و ماجد^{۱۵} و خالد^{۱۶} (۲۰۱۱) به بررسی مکانیسم های دفاعی در دانشجویان پزشکی پاکستانی پرداختند و نتایج نشان داد که دفاعهای روان رنجور در این میان امتیازات بیشتری از مکانیسم های رشد یافته و رشد نیافته داشتند. مکانیسم های نابالغ بیشتر توسط مردان استفاده شده بودند و در حالیکه زنان از مکانیسم های روان رنجوری بیشتر استفاده می کردند، دفاعهای روان رنجور و رشد نیافته در دانشجویان سال اول و دوم شایعتر بودند، مکانیسم های رشد یافته در دانشجویان کالجهای دولتی بسیار بیشتر از مؤسسات خصوصی بودند.

حمیدی و شیرازی مطلق (۲۰۱۰) به مقایسه عقاید و مکانیسم های دفاعی غیر مرتبط در بیماران مبتلا به اختلال چاقی و سواسی و افراد نرمال پرداختند. نتایج نشان داد که از نظر عقاید و مکانیسم های دفاعی غیر مرتبط بین این دو گروه تفاوت قابل ملاحظه ای وجود دارد و یافته های این مطالعه یافته های سایر مطالعات را تأیید کردند.

1. inhibition
2. compensation
3. replication
4. rationalization
5. reaction formation
6. displacement
7. regression
8. escape
9. denial
10. introjection
11. projectoin
12. sublimated
13. conversion
14. Parekh
15. Majeed
16. KHalid

باند^۱ و پری^۲ (۲۰۰۴) در تحقیقی به بررسی تاثیر روان درمان پویشی بر مکانیسم های دفاعی سه گروه از افراد مبتلا به اختلالات افسردگی، اضطراب و شخصیت پرداختند که در نهایت دریافتند که در نتیجه روان درمان پویشی، نشانه های بیماری بهبود یافته و تغییرات طولانی مدت در مکانیسم های دفاعی بیماران در جهت دفاع های انطباقی بوجود آمده است، بنابراین تغییر در سبک های دفاعی، پیش بینی کننده خوبی برای تغییر در نشانه های بیماری می باشد.

آفر^۳ و همکاران (۲۰۰۰) در تحقیقی مکانیسم های دفاعی سه گروه از بیماران افسرده، وسواسی، اسکیزوفرنی و گروهی از افراد سالم را مورد مقایسه قرار دادند. تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که میزان استفاده از سبک های دفاعی ناپخته در گروه های بالینی بطور معنی داری نسبت به گروه کنترل بیشتر است. همچنین مشخص شد مکانیسم های دفاعی ابطال و واکنش سازی، در گروه بیماران وسواسی، بیشتر از سایر گروه ها مورد استفاده قرار می گیرد.

آرایوجو^۴، ریست^۵ و استینر^۶ (۱۹۹۸) به بررسی بین رویدادهای تنش زای زندگی و مکانیسم های دفاعی پرداختند و نتایج نشان داد که افزایش عوامل تنش زا با سبک دفاعی نابالغ ارتباط مثبتی دارد. وایس^۷ و همکاران (۱۹۹۱) در یک پژوهش در مورد بیماران مبتلا به افسردگی متوسط نشان دادند که نارسایی هیجانی با سبک دفاعی رشد نیافته رابطه مثبت، با سبک دفاعی رشد یافته رابطه منفی و با سبک دفاعی نوروتیک رابطه نداشت.

موسی زاده، ادیب و متولی (۱۳۸۸) به بررسی نحوه استفاده از مکانیسم های دفاعی در بیماران دیابتی و افراد سالم پرداختند، نتایج نشان داد که بین تحصیلات و اشتغال با نحوه استفاده از مکانیسم های دفاعی رابطه معنی داری وجود داشت، اما میزان استفاده از مکانیسم های دفاعی در بین مردان و زنان، بیمار و غیر بیمار و مجرد و متأهل تفاوتی وجود نداشت.

نعمت (۱۳۸۷)، در پژوهشی به مقایسه ارتباط بین مکانیسم های دفاعی و سبک های مقابله ای استفاده شده با سلامت روانی دانشجویان ۱۸ تا ۲۹ سال پرداخت. نتایج بدست آمده نشان داد که بین دو گروه دارای سلامت روانی بالا و پائین در استفاده از مکانیسم های دفاعی رشد نیافته و در استفاده از مکانیسم های دفاعی روان آزرده تفاوت معنی داری مشاهده می شود.

افضلی، فتحی آشتیانی، آزاد فلاح (۱۳۸۷) به بررسی مقایسه سبکها و مکانیسم های دفاعی بیماران مبتلا به اختلال وسواس بی اختیاری و افراد سالم پرداختند. نتایج نشان داد که تفاوت معنی داری بین بیماران مبتلا به وسواس بی اختیاری و گروه بهنجار از نظر سبک های دفاعی وجود داشت و اینکه افراد مبتلا بیشتر از سبک های دفاعی رشد نیافته و روان آزرده استفاده می کنند.

1. Bond
2. perry
3. Offer
4. Araujo
5. Ryst
6. Steiner
7. Wise

بشارت، آقا زاده، قربانی (۱۳۸۶) به بررسی رابطه هوش هیجانی، مکانیسم‌های دفاعی و هوش عمومی پرداختند. نتایج نشان داد که هوش عمومی با مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته همبستگی مثبت معنی داری دارد و با مکانیسم‌های دفاعی رشد نایافته همبستگی منفی معنی داری دارد و اینکه هوش هیجانی و مؤلفه تنظیم هیجانها توان پیش بینی مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته را دارند. نیروی انسانی شرکت فولاد به دلیل حساسیتی که در کارشان وجود دارد و بخش اعظم و حساسی را در شرکت به خود اختصاص می‌دهند و محور و مبنای اصلی هر شرکتی بر عهده کارمندان آن می‌باشد و مسئولیتی خطیر بر عهده آنهاست به همین دلیل بررسی استفاده از مکانیسم‌های دفاعی در میان این افراد مورد توجه می‌باشد. استفاده از مکانیسم‌های دفاعی در بخشهای تولید و به خصوص تعمیرات به دلیل تنشهای شغلی و استرسها و دغدغه‌های در حین کار بیشتر از بخش امور اداری می‌باشد. در بخشهای ذکر شده به دلیل تنش و سختی کار سبکهای دفاعی ناپخته و روان آزرده بالا بود که این خود مشکلاتی را برای آنها از قبیل عدم رضایت شغلی، انتقال استرس به دیگر اعضاء از جمله خانواده، افزایش خطاهای کاری و در نتیجه سوانح جبران ناپذیری را ایجاد می‌کند و بخشی از نیروی کار فعال جامعه را به دلیل مشکلات روانشناختی به سوی افت انگیزه و یا ضعف کار آمدی سوق می‌دهد. به دلیل اینکه در بخش صنعت توجه به سبک‌های دفاعی بسیار محدود و اندک می‌باشد، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی نوع مکانیزم‌هایی که کارکنان بخشهای مختلف این شرکت مورد استفاده قرار می‌دهند، بود. با توجه به موضوع پژوهش و متغیرهای مورد نظر، یک سوال کلی در نظر گرفته می‌شود:

آیا بین مکانیسم‌های دفاعی کارکنان تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و کارکنان امور اداری شرکت فولاد تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی و پس رویدادی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۲۳ نفر از کارکنان شرکت فولاد خوزستان در سال ۹۰ بود که در سه بخش مجزا (تعمیرات، تولید و اداری) مشغول به کار بودند. به همین دلیل با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده، حجم نمونه به تناسب تعداد کارکنان هر بخش در نظر گرفته شد. حجم جامعه تولید ۱۳۰ نفر بود و نمونه انتخاب شد ۹۸ نفر، حجم جامعه تعمیرات ۹۰ نفر و نمونه انتخاب شده ۷۳ نفر، و حجم جامعه اداری ۶۰ نفر و نمونه انتخاب شد ۵۲ نفر بود، به دلیل حجم بالای جامعه تولید از این بخش بیشترین انتخاب و حجم پایین جامعه اداری کمترین انتخاب را از این بخش انجام شده بود. داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا و آزمون تعقیبی شفه به منظور تعیین تفاوت میانگین‌ها در بین گروهها انجام شد. کلیه داده‌ها با استفاده از نرم افزار اس.پی.اس.اس مورد تجزیه تحلیل قرار گرفتند.

ابزار اندازه گیری

پرسشنامه مکانیسم‌های دفاعی: این پرسشنامه توسط اندروز^۱ و همکاران در سال ۱۹۹۳ تدوین شده

است و مقیاس نمره گذاری به صورت لیکرت می باشد که فرد به هر سوال میزان موافقت خود را در یک مقیاس ۹ درجه ای اعلام می کند. فرد در هر یک از مکانیسم های دفاعی نمره ای بین ۲ تا ۱۸ به دست می آورد، در هر کدام از مکانیسم های دفاعی که نمره فرد از ۱۰ بیشتر شود به معنی استفاده فرد از مکانیسم است و در سبک های کلی میانگین نمرات فرد در هر سبک مشخص شده و با نمره میانگین فرد در سبک های دیگر مقایسه می شود. فردی دارای سبک دفاعی است که بیشترین میانگین را داشته باشد. پرسشنامه مکانیسم های دفاعی شامل ۴۰ سوال و ۲۰ مکانیسم دفاعی در سه سطح رشد نیافته، رشد یافته و روان آزرده مورد ارزیابی قرار می گیرد.

پرسشنامه سبک های دفاعی در ایران نیز توسط حیدری نسب (۱۳۸۵) مورد بررسی و هنجاریابی قرار گرفت و جهت بررسی پایایی و روایی همزمان، همبستگی مکانیسم های دفاعی را با ویژگیهای شخصیتی بر اساس پرسشنامه ۵ عاملی شخصیتی نئو مورد مطالعه قرار گرفت. پایایی و روایی سازه پرسشنامه نیز بر اساس محاسبه همبستگی هر ماده (عبارت) با مکانیسم و سبک مرتبط، مورد ارزیابی قرار گرفت. بنابراین یافته های مربوط به روایی، مشخص شد پرسشنامه همانند نسخه اصلی از اعتبار و روایی مطلوبی برخوردار است. در تحقیق حاضر برای تعیین پایایی پرسشنامه مکانیسم های دفاعی از روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که برای کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۸۴ و ۰/۸۲، و مؤلفه های آن سبک دفاعی رشد نیافته به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۸۰، سبک دفاعی رشد یافته به ترتیب ۰/۵۵ و ۰/۶۳ و سبک دفاعی روان آزرده به ترتیب ۰/۵۵ و ۰/۶۰ بود که بیانگر ضرایب پایایی مطلوب پرسشنامه یاد شده می باشد. برای بررسی روایی پرسشنامه، همبستگی آن با ویژگیهای شخصیتی محاسبه شده، نتایج حاصل در جدول ۱ نشان داده شده است.

نتایج پژوهش

فرضیه های پژوهش همراه با نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل هریک در این بخش ارائه می گردد.

جدول ۱: ضرایب پایایی پرسشنامه مکانیسم های دفاعی در تحقیق حاضر

اعتبار (همبستگی با پرسشنامه نئو)	ضرایب پایایی		شاخص آماری / مقیاس
	تنصیف	آلفای کرونباخ	
$(r=0.31, p=0.01)$ روان نژندی	۰/۸۰	۰/۸۰	سبک دفاعی رشد نیافته
$(r=0.14, p=0.043)$ برون گرایی	۰/۶۳	۰/۵۵	سبک دفاعی رشد یافته
$(r=0.16, p=0.014)$ باز بودن نسبت به تجربه	۰/۶۰	۰/۵۵	سبک دفاعی روان آزرده
	۰/۸۲	۰/۸۴	کل پرسشنامه

در تحقیق حاضر برای تعیین پایایی پرسشنامه مکانیسم های دفاعی از روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که برای کل پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۸۴ و ۰/۸۲، که بیانگر ضرایب پایایی مطلوب پرسشنامه می باشد.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره متغیر مکانیسم های دفاعی

متغیر	شاخص های آماری آزمودنی ها	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	تعداد
سبک دفاعی رشد نیافته	کارکنان بخش تولید	۱۰۰/۶۰	۲۵/۵۵	۴۶	۱۹۵	۹۸
	کارکنان بخش تعمیرات	۱۰۷/۵۵	۲۶/۸۷	۴۴	۱۷۹	۷۳
	کارکنان بخش امور اداری	۹۵/۲۵	۲۱/۴۷	۶۶	۱۳۸	۵۲
سبک دفاعی رشد یافته	کارکنان بخش تولید	۴۳/۷۰	۹/۱۰	۲۱	۷۱	۹۸
	کارکنان بخش تعمیرات	۴۳/۹۲	۱۰/۷۳	۱۸	۶۴	۷۳
	کارکنان بخش امور اداری	۳۸/۳۷	۷/۲۰	۲۳	۶۰	۵۲
سبک دفاعی روان آزرده	کارکنان بخش تولید	۴۱/۳۹	۹/۵۴	۲۱	۷۰	۹۸
	کارکنان بخش تعمیرات	۴۲/۴۵	۱۰/۰۹	۲۰	۶۳	۷۳
	کارکنان بخش امور اداری	۳۶/۱۲	۷/۸۸	۲۲	۵۴	۵۲

سوال پژوهش

آیا بین مکانیسم های دفاعی کارکنان بخش های تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری تفاوت وجود دارد.

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس یک راهه (آنوا) سبک های دفاعی کارکنان بخش های تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
سبک دفاعی رشد نیافته	۴۷۷۶/۷۹	۲	۲۳۸۸/۴۰	۳/۷۸	۰/۰۲۴
سبک دفاعی رشد یافته	۱۱۷۷/۵۷	۲	۵۸۸/۷۸	۶/۸۲	۰/۰۰۱
سبک دفاعی روان آزرده	۱۳۵۵/۰۸	۲	۶۷۷/۵۴	۷/۷۰	۰/۰۰۱

جدول ۴: نتایج آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه میانگین نمرات سبک های دفاعی رشد نیافته کارکنان بخش های تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری

گروه ها	میانگین	۱	۲	۳
بخش تولید	۱۰۰/۶۰			
بخش تعمیرات	۱۰۷/۵۵			
بخش امور اداری	۹۵/۲۵			

با توجه به جدول ۳ بین کارکنان بخش تعمیرات (احیاء مستقیم)، کارکنان بخش امور اداری و تولید تفاوت معنی داری از لحاظ سبک دفاعی رشد نیافته وجود دارد. بر اساس جدول ۴ بین کارکنان بخش تعمیرات (احیاء مستقیم) و کارکنان بخش امور اداری از لحاظ استفاده از سبک دفاعی رشد نیافته تفاوت معنی داری وجود دارد. به بیان دیگر، کارکنان بخش تعمیرات بیشتر از

سبک دفاعی رشد نیافته در مقایسه با کارکنان بخش تولید استفاده می کنند. بین بقیه موارد تفاوت معنی داری مشاهده نمی شود.

جدول ۵: نتایج آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه میانگین نمرات سبک دفاعی رشد یافته کارکنان بخش های تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری

گروه ها	میانگین	۱	۲	۳
۱ بخش تولید	۴۳/۷۰			(p=۰/۰۰۴)
۲ بخش تعمیرات	۴۳/۹۲			(p=۰/۰۰۵)
۳ بخش امور اداری	۳۸/۳۷			

با توجه به جدول ۳ بین کارکنان بخش امور اداری، کارکنان بخش های تولید و تعمیرات (احیاء مستقیم) تفاوت معنی داری از لحاظ سبک دفاعی رشد یافته وجود دارد. با توجه به جدول ۵ ما بین کارکنان بخش امور اداری و کارکنان بخش تعمیرات و کارکنان بخش تولید و کارکنان بخش تعمیرات از لحاظ استفاده از سبک دفاعی رشد یافته تفاوت معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر کارکنان بخش های تولید و تعمیرات در مقایسه با کارکنان بخش اداری بیشتر از سبک دفاعی رشد یافته استفاده می کنند. بین بقیه موارد تفاوت معنی داری مشاهده نمی شود.

جدول ۶: نتایج آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه میانگین نمرات سبک دفاعی روان آزرده کارکنان بخش های تولید، تعمیرات (احیاء مستقیم) و امور اداری

گروهها	میانگین	۱	۲	۳
۱ بخش تولید	۴۱/۳۹			(p=۰/۰۰۵)
۲ بخش تعمیرات	۴۲/۴۵			(p=۰/۰۰۱)
۳ بخش امور اداری	۳۶/۱۲			

۳ نشان می دهد بین کارکنان بخش امور اداری و کارکنان بخش های تولید و تعمیرات (احیاء مستقیم) تفاوت معنی داری از لحاظ سبک دفاعی روان آزرده مشاهده می شود. با توجه به جدول ۶ بین کارکنان بخش امور اداری، کارکنان بخش های تولید و تعمیرات از لحاظ استفاده از سبک دفاعی روان آزرده تفاوت معنی داری وجود دارد. به بیان دیگر، کارکنان بخش تعمیرات و تولید در مقایسه با کارکنان بخش امور اداری، بیشتر از سبک دفاعی روان آزرده استفاده می کنند. بین بقیه موارد تفاوت معنی داری مشاهده نمی شود.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر، مقایسه مکانیسم های دفاعی در کارکنان بخش تولید و تعمیرات (احیاء مستقیم) و کارکنان امور اداری شرکت فولاد خوزستان بود.

یافته های بدست آمده نشان می دهد بین سه گروه تولید، تعمیرات و امور اداری از نظر مکانیسم های

دفاعی رشد نیافته تفاوت معنی داری وجود دارد و کارکنان بخش تعمیرات نسبت به کارکنان تولید و کارکنان امور اداری از سبک دفاعی رشد نیافته استفاده می کنند. یافته های این فرضیه با یافته های بشارت (۱۳۸۴)، نعمت (۱۳۸۷)، وایس و همکاران (۱۹۹۱)، آرایوجو و همکاران (۱۹۹۸)، هایس و جوزف^۱ (۲۰۰۲) هرن و میشل^۲ (۲۰۰۳) کوستا و مک کری^۳، دینو و کوپر^۴ (۱۹۹۸) همخوانی دارد. بر اساس نظر آرایوجو، ریست و استینر (۱۹۹۸) افزایش عوامل تنش زا با سبکهای دفاعی نابالغ و رشد نیافته رابطه مثبتی دارد، نعمت (۱۳۸۷) به این نتیجه رسیده است که بین سلامت روان پایین و سبکهای دفاعی رشد نیافته رابطه وجود دارد در تبیین این یافته می توان گفت که مکانیسم های دفاعی رشد نیافته شیوه های مواجهه غیر انطباقی و نا کار آمد هستند و این سبک های دفاعی سازش نیافته با بسیاری از شاخص های سلامت مانند افسردگی و اضطراب مرتبط اند. سوالی که اینجا مطرح است این است که چه عواملی در این میان دخیل هستند که می تواند این تفاوت را به بخش تعمیرات سوق دهد؟ دلایل احتمالی مختلفی وجود دارد از جمله اینکه بر اساس نظر هایس و جوزف (۲۰۰۳) هرن و میشل (۲۰۰۳) مک کری و کاستا (۱۹۸۶)، دینو و کوپر (۱۹۹۸) در شرایط سخت و دشوار و نامتعارف افراد از سبکهای رشد نیافته بیشتر استفاده می کنند، که این به دلیل ارزیابی های شناختی غلطی است که به خود فرصت فکر کردن و مرور مسائل را نمی دهند و موقعیت را درست درک نمی کنند و در نتیجه از سبک دفاعی نا کار آمد استفاده می کنند. در بخش تعمیرات افراد به دلیل مشکلات در حین کار و افزایش موقعیت های تنش زا و چالش ها و سختی کاری که دارند از اضطراب و افسردگی بالایی برخوردارند. مکانیسم های دفاعی رشد نیافته خود برای کاهش ناهماهنگی های شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت های درونی و بیرونی از طریق تأثیر گذاری بر چگونگی ادراک حوادث تهدید کننده عمل می کنند و همانطور که گفته شد در بخش تعمیرات به دلیل مشکلات و سختی کار هر لحظه با حوادث و شرایط تهدید کننده دست به گریبان هستند.

یافته های بدست آمده نشان داد بین سه گروه تولید و تعمیرات و امور اداری از نظر مکانیسم های دفاعی رشد یافته تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به میانگین ها، کارکنان بخش امور اداری در مقایسه با کارکنان بخشهای تولید و تعمیرات کمتر از سبک دفاعی رشد یافته استفاده می کنند. این یافته ها با یافته های سیمایی (۱۳۸۹) همخوانی داشت و با یافته های بشارت و همکاران (۱۳۸۵)، مالتبی و همکاران (۲۰۰۴) در تضاد بود، حال سوال مطرح شده این است که چه عواملی باعث می شود که افراد بخش تولید و تعمیرات با وجود سختی کار بتوانند از سبک دفاعی رشد یافته بیشتر استفاده کنند و افراد بخش اداری کمتر؟ با توجه به یافته های سیمایی (۱۳۸۹) هر چه افراد منابع حمایتی بیشتری در برابر فشارها داشته باشند باعث می شود که در برابر شرایط تهدید کننده امیدوار باشند و بتوانند از سبکهای مقابله ای مؤثر، کارآمد و رشد یافته استفاده کنند و از نظر وینشتاین^۵ (۲۰۰۱) با گسترش راهبردهای

1. Hayes & Josph
2. Heren & Mitchell
3. Costa & McCrae
4. Deneve & Cooper
5. Weinstein

مقابله ای مثبت، ارتقا خود آگاهی و ایجاد تعادل هیجانی، می‌توان رویدادهای تنش‌زا را تشخیص داد و مؤثر با آنها برخورد کرد، از آنجا که بخش تولید و تعمیرات در مواجهه با مشکلات تاب‌آوری بالایی داشتند و منبع حمایتی بیشتری هم نسبت به بخش اداری داشتند می‌توانستند از سبکهای رشد یافته بیشتر استفاده کنند و این افراد با استفاده از راهبردهای مقابله ای مثبت و سبک دفاعی رشد یافته بودند با رویدادهای تنش‌زا محیط کار به شیوه مؤثر برخورد کنند، از آنجا که سبک دفاعی رشد یافته شامل سه زیر مجموعه والایش، شوخ طبعی و پیشاپیش نگری است این سه زیر مجموعه در کارکنان امور اداری کمتر دیده شد از آنجا که والایش مربوط به پیشرفت و دستاورد خلاقانه است در کار امور تولید و تعمیرات این گزینه به علت موقعیت کاری و نزدیک بودن به تولید و دغدغه‌های آن بیشتر وجود داشت، ولی در بخش اداری به دلیل یکنواختی در کار این گزینه کمتر دیده می‌شد و همچنین شوخ طبعی در محیط رسمی و خشک اداری کمتر از بخش تولید و تعمیرات به چشم می‌خورد، پیشاپیش نگری هم در امور تولید بیشتر از امور اداری به دلیل تولید محصولاتشان و اینکه مثلاً تا چه زمانی باید چه مقدار تولید داشته باشند وجود داشت.

طبق یافته‌های بدست آمده بین سه گروه تولید و تعمیرات و امور اداری از نظر مکانیسم‌های دفاعی تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به میانگین‌ها نشان داده شد کارکنان بخش امور اداری در مقایسه با کارکنان بخشهای تولید و تعمیرات کمتر از سبک دفاعی روان‌آزرده استفاده می‌کنند. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های بشارت (۱۳۸۴)، نعمت (۱۳۸۷)، هایس و جوزف (۲۰۰۲) هرن و میشل (۲۰۰۳) مک کری و کاست (۱۹۸۶)، دینو و کوپر (۱۹۹۸) همخوانی دارد، براساس نظر نعمت (۱۳۸۷) بین سلامت روان و سبکهای دفاعی روان‌آزرده رابطه وجود دارد و بر اساس نظر بشارت (۱۳۸۴) در شرایط نامتعارف افراد از سبکهای روان‌آزرده و نورو تیک بیشتر استفاده می‌کنند، به دلیل ارزیابی اشتباه، این افراد غالب اوقات مضطرب، نگران، پرخاشگر افسرده، شتابزده و آسیب پذیر هستند، روان‌رنجور خویی افراد را متمایل به تجربه هیجانانگیز و ناراحتی‌های منفی با صرف نظر از عامل تنیدگی‌زا می‌کند. در تبیین این یافته می‌توان گفت که مکانیسم‌های دفاعی روان‌آزرده شیوه‌های مواجهه غیر انطباقی و نا کارآمد هستند که در افرادی که دارای مشکلات افسردگی و اضطراب هستند بیشتر دیده می‌شود، در بخش امور اداری افراد از اضطراب و افسردگی پائینی برخوردار بودند، ولی در بخش تولید و بویژه بخش تعمیرات اضطراب و افسردگی بالایی در میان افراد وجود دارد، که این نتیجه باز به شرایط بخش تولید و تعمیرات و سختی و تنش کاری و موقعیت‌های سخت و طاقت فرسایی که این دو گروه دارند باز می‌گردد.

نتیجه گیری کلی از یافته‌های بدست آمده این بود که چون شرایط کار در بخش تولید و بویژه بخش تعمیرات از سایر بخشها سخت تر و دشوارتر است، پرسنل این بخش با استرسهای بیشتری دست و پنجه نرم می‌کنند و علائم مرضی بیشتری را نشان می‌دهند و به منظور حفظ توانایی نسبی خود در محیط شغلی از انواع مکانیسم‌های دفاعی به میزان بالاتری استفاده می‌کنند. این موضوع می‌تواند بیانگر نیاز آنها به افزایش مهارت‌های مقابله ای در برابر شرایط استرس‌زای شغلی شان باشد.

منابع

- اندرو، ا، ساینگتون (۱۳۸۸). بهداشت روانی. ترجمه، حسین شاهی برواتی، حمیدرضا، تهران: انتشارات روان
- افضلی، محمدحسن؛ فتحی آشتیانی، علی؛ آزاد فلاح، پرویز (۱۳۸۷). مقایسه سبکها و مکانیسم های دفاعی بیماران مبتلا به اختلال وسواس بی اختیاری و افراد سالم. مجله علوم رفتاری، دوره ۲، شماره ۳، ۲۴۵-۲۵۲.
- بشارت، محمدعلی (۱۳۸۷). نارسایی هیجانی و سبکهای دفاعی. مجله علمی-پژوهشی اصول بهداشت روانی، سال دهم، شماره ۳، پیاپی ۳۹، ۱۹۰-۱۸۱.
- بشارت، محمدعلی، حاجی آقازاده، ماریا، قربانی، نیما (۱۳۸۶). تحلیل رابطه هوش هیجانی، مکانیسم های دفاعی و هوش عمومی. دو فصلنامه روانشناسی معاصر، سال دوم، شماره ۱، پیاپی ۳، ۲۵۵۶-۲۵.
- حیدری نسب، لیلیا، منصور، محمود، آزاد فلاح، پرویز، شعیری، محمدرضا (۱۳۸۶). روایی و اعتبار پرسشنامه سبکهای دفاعی در نمونه های ایرانی. دو ماهنامه علمی-پژوهشی دانشور رفتار، سال چهاردهم، شماره ۲۲، ۱۱۲۶-۱۱.
- حیدری نسب، لیلیا (۱۳۸۵). مقایسه مکانیسم های دفاعی در نمونه های بالینی و غیر بالینی بر اساس هنجاریابی و یافته های مبتنی بر روان سنجی پرسشنامه ایرانی سبکهای دفاعی. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.
- دادستان، پریخ، علی بخشی، زهرا، پاکدامن، شهلا (۱۳۸۷). سبکهای مکانیسم دفاعی در انواع شخصیت خود دوستدار یکهمبستگی بنیادی. فصلنامه روانشناسان ایرانی، سال پنجم، شماره ۱۸، ۹۹-۱۰۹.
- سیمایی، شکوفه (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین مهارت های اجتماعی و تاب آوری با سلامت روانی. اولین همایش کشوری دانشجویی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، تهران.
- فتحی آشتیانی، علی (۱۳۸۹). آزمونهای روانشناختی ارزشیابی شخصیت و سلامت روان. تهران: انتشارات بعثت.
- گوهری راد، حبیب، جوادی، محمد (۱۳۸۸). مکانیسم های دفاعی زیگموند فروید، تهران: انتشارات رادمهر.
- محمدی، شهناز، (۱۳۸۵). مقایسه مکانیسم های مقابله ای، فرسودگی شغلی و سلامت روان در بین دبیران ایران و هند. فصلنامه نوآوریهای آموزشی، شماره ۱۶، ۹۶-۶۰.
- موسی زاده، توکل، ادیب، عزیزا... و متولی، رویا (۱۳۸۸). بررسی تطبیقی میزان و نحوه استفاده از مکانیسم های دفاعی در بین بیماران دیابتی و افراد سالم. مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، دوره ۱۹، شماره ۱، ۶۱-۶۴.
- نعمت، ویدا (۱۳۸۷). بررسی ارتباط بین مکانیسم های دفاعی و سبک های مقابله ای با سلامت روانی

دانشجویان ۱۸ تا ۲۹ سال. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبائی.

- Andrews, G., Singh, M., & Bond, M (1993). The defense style questionnaire. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 181 (4), 246-256.
- Araujo, K., Ryst, E., Steiner, H (1999). adolescent defense style and life stressors, *Child Psychiatry and Human Development*, 30(1).
- Bond, M., & Perry, J.C (2004). Long- term changes in defense style with psychodynamic psychotherapy for depressive, anxiety, and personality disorders, *American Journal of Psychiatry*, 161, 1665-71.
- Deneve, K., & Cooper, H (1998). The happy personality: meta analysis of 137 personality traits and subjective well-being". *Psychological Bulletin*, 124, 197-229.
- Heren, E., & Mitchell, C.W (2003). Relationships between the five factor personality Model and coping style. *Psychology & Education: An Interdisciplinary Journal*: 40(1), 38-49.
- Hayes, N., & Joseph, S (2003). Big 5 correlate of three measures of subjective well-being. *Personality & Individual Differences*, 34(4), 723-727.
- Hamidi, F., & Shirazimotlagh, S (2010). comparison of irrational beliefs and defense mechanisms in patients with obsessive compulsive disorder and normal individuals, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5, 1520-1524.
- McCrae, R.R., & Costa, Jr.P.T (1986). personality, coping and coping effectiveness in an adult sample. *Journal of Personality*, 54, 385- 40.
- Maltby J, Day L, McCutcheon LE, Gillett R, Houran J, Ashe DD (2004). Personality and coping: a context for examining celebrity worship and mental health. *Br J Psychol*, 95 (4), 411-428.
- Offer, R., Lavie, R., Gothelf, D., & Apter, A (2000). Defense mechanisms, negative emotions and psychopathology in adolescent inpatients. *Comprehensive Psychiatry*; 41(1), 35-41.
- Parekh, M., Majeed, H., Khan, T., Khan, A., Khalid, S., Khwaja, N., Khalid, R., Khan, M., Rizqui, I., Jehan, I (2011). ego defense mechanisms in pakistani medical students, a cross sectional analysis, *European Psychiatry*, volume 26, supplement 1, 1945-1946.
- Wise tn, mann ls, epstein s (1991). ego defense style and alexithymia, A discriminant validation study *Psychother psychosom*, 56, 141-5.
- Winstein, A (2001). Stress, disease and dentistry. *The journal of the Indiana dental association*, 80, 180- 200.